

PREPIRKA VJERNIKA HERAKLIJANA SA SIRMIJSKIM BISKUPOM GERMINIJEM

VICKO KAPITANOVIĆ
Franjevačka teologija Makarska

Čitateljima Službe Božje zacijelo su u glavnim crtama poznate teološke prepirke koje su se u Crkvi rasplamsale od IV. do VI. stoljeća. Poznato je da je tim rasprama bilo zahvaćeno naročito istočno područje današnje Hrvatske s biskupijom u Mursi (Osijek) i da je pozornica nekih teoloških rasprava bio Sirmij (Srijemska Mitrovica) u kojem je često boravio i sam bizantski car, a tu su donesena i četiri obrasca vjerovanja s umjerenijim ili radikalnijim arijanskim stavovima.

Glavni pobornici istobitnosti božanskih osoba sv. Atanazije i sv. Hilarije posebno ističu biskupa Valenta iz Murse, Germinija iz Sirmija i Urzacija iz Singidunuma (Beograd) kao glavne zagovaratelje arijanskog shvaćanja različitosti ili poluarijanskog shvaćanja sličnosti među božanskim osobama. Čitateljima je, također, iz stručne literature, poznata i Raspra vjernika Heraklijana sa sirmijskim biskupom Germinijem, no, malo je čitatelja koji su imali priliku čitati tekst te raspre jer ju je teško pronaći u našim knjižnicama. Da bi omogućili čitateljima pristup toj teološkoj baštini raspravu donosimo u izvornom latinskom tekstu (prema *Patrologiae Latinae Supplementum*, I, Paris 1958, 345-350) i usporednom hrvatskom prijevodu.

ALTERCATIO
HERACLIANI LAICI
CUM GERMINIO,
EPISCOPO SIRMIENSI

DE FIDE SYNODI NICAENAE
ET ARIMINENSIS ARIANO-
RUM
QUOD GESTUM EST
IN CIVITATE SIRMIANA
CORAM OMNI POPULO,
IDUS IANUARIAE, VI FERIA,
GRATIANO ET DAGALAIFO
CONSULIBUS.

Eduxerunt Heraclianum et Firmianum et Aurelianum de custodia coram omni plebe, episcopo sedente in cathedra cum omni clero coram omni populo et maioribus natu populi.

Germinius dixit ad Heraclianum: Quid tibi visum est suadere hominibus in omousion, quod uani homines composuerunt?

Heraclianus dixit: Ergo trecenti et eo amplius episcopi uani fuerunt?

Germ. d.: Quid uult esse omousion?

Her. d.: Tu, qui pro scandalo hoc in populo praedicas, et Graece nosti dicere.

Germ. d.: Hoc Eusebius ille exiliaticus te docuit, et Hilarius, qui nunc ipse de exilio uenit.

Her. d.: Ego iure et auctoritate

PREPIRKA
VJERNIKA HERAKLIJANA
SA SIRMIJSKIM BISKUPOM
GERMINIJEM

O VJERI NICEJSKOG
I RIMINIJSKOG SABORA
KOJU SU VODILI U SIRMIJU
PRED SVIM PUKOM
U PETAK, NA SIJEČANJSKE
IDE
U VRIJEME GRACIJANOVA I
DAGALAIFOVA KONZULATA
[13. SIJEČNJA, 366.]

Izvedoše Heraklijana, Firmijana i Aurelijana iz pritvora pred sav narod dok je biskup sjedio na katedri sa svim klerom pred svim narodom i narodnim starješinama.

Germinije reče Heraklijanu: Zbog čega si savjetovao ljudima da pristanu uz homoousion [istobitan] što su ga izmislili tašti ljudi?

Heraklijan reče: Trista i više biskupa su, dakle, tašti ljudi?

Germinije: Što znači homoousion?

Heraklijan: Reci Ti što propovjedaš da je to sablazan, i poznaješ grčki.

Germinije: To te poučio onaj izagnanik Euzebije i Hilarije koji se sad i sam vratio iz izgnanstva.

Heraklijan: Ja govorim s pravom

diuinarum scripturarum loquor. Quid mihi haec apponis, ut extollas me a uia ueritatis? Diuinis legibus contendamus! Dicendi enim et altercandi facultas patet.

Germ. d.: Tu quasi quis, male serue? Presbyter es, aut diaconus es?

Her. d.: Neque presbyter sum, neque diaconus, sed tanquam minimus omnium Christianorum pro uita mea loquor.

Germ. d.: Videte, quantum loquitur! Nemo illi dentes eruit?

Tunc percusserunt eum Iouinianus diaconus et Marinus lector.

Her. d.: Hoc ad felicitatem et ad gloriam meam pertinet.

Germ. d.: Dic, Heracliane! Ego te baptizau; quomodo a me recepisti?

Her. d.: Accepi a te: *in nomine patris et filii et spiritus sancti*. Non enim accepi: in deo maiore et in deo minore, et hoc creato. Sic et in spiritu sancto dicis.

Germ. d.: Si spiritus non est creatus, mentitus est Paulus apostolus, qui dicit: *Omnia per Christum creata sunt in coelo et in terra, uisibilia et inuisibilia* [Col. 1, 16]. Si ergo spiritus non est per ipsum creatus, ergo non sunt omnia per ipsum creata.

Her. d.: Si iubes, dico.

Germ. d.: Dic!

i jamstvom Svetoga pisma. Što mi to pripisuješ, da me odvратиš od puta istine? Raspravimo po Božjem zakonu! Slobodno je govoriti i raspravljati.

Germinije: Pa tko si ti, zli slugo? Jes li prezbiter, ili đakon?

Heraklijan: Nisam ni presbiter ni đakon, govorim kao najmanji od svih kršćana u obranu svoga života.

Germinije: Vidite, koliko govori! Nitko mu nije zube izbio?

Tada ga udariše đakon Jovinijan i čitač Marin.

Heraklijan: Sretan sam i na čast mi je.

Germinije: Reci, Heraklijane! Ja sam te krstio; kako si od mene primio [krštenje]?

Heraklijan: Primio sam: *u ime Oca i Sina i Duha Svetoga*. A nisam primio u ime Boga većega i Boga manjega i to stvorenoga. Tako kažeš i o Duhu Svetome.

Germinije: Ako Duh nije stvoren laže Pavao apostol koji kaže: *Po Kristu je sve stvoreno na nebesima i na zemlji, vidljivo i nevidljivo* [Kol 1, 16]. Ako dakle Duh nije po njemu stvoren, nije sve po njemu stvoreno.

Heraklijan: Ako nalažeš, reći ću.

Germinije: Reci!

Herm. d.: Scriptum est in Esaia propheta: *Audi me, Iacob, et Israel, quem ego uoco: Ego primus, et ego in aeternum; et manus mea fundauit terram, dextera mea solidauit coelum. Vocabo eos omnes, et astabunt simul, et congregabuntur omnes et audient. Quis illis haec annuntiauit? Diligens te, feci uoluntatem tuam aduersus Babylonem, ut tollatur semen Chaldaeorum. Ego locutus sum, ego uocaui, ego adduxi eum et prosperum iter ei feci. Accedite ad me et audite haec. Non in occulto ab initio locutus sum, nec in loco terrae tenebroso; cum fierent, illic eram. Et nunc dominus misit me et spiritus eius. Sic dicit dominus, qui liberauit te, sanctus Israel: Ego sum dominus deus, qui ostendi tibi uiam, in qua ambules. Et si audisses mandata mea, facta esset ut lux pax tua, et iustitia tua ut fluctus maris, et sicut arena semen tuum [Is. 48, 12]. Dic ergo nunc tu, episcopo: De quo haec scripta sunt?*

Germ. d.: Tu ipse dic.

Her. d.: Te oportet dicere; me uero condecet audire.

Germ. d.: De patre haec scripta sunt.

Her. d.: Et pater, a quo missus est?

Germinius tacuit horam amplius unam.

Her. d.: Euidenter de dei filio et

Heraklijan: Zapisano je kod Izaije proroka: *Čuj me, Jakove i Izrael, koga zovem: Ja jesam, ja sam prvi, ja sam i posljednji. Ruka moja zemlju utemelji, desnica mi razape nebesa. Pozvat ću ih sve i doći će i sabrat se svi i čuti. Tko im je to navijestio? Onaj koga Gospodin Ijubi ispunit će volju moju nad Babilonom i nad potomstvom kaldejskim. Ja rekoh i pozvah ga, vodih ga i pomogoh u naumu. Pristupite k meni i počujte ovo: Od početka nisam vam govorio tajno, ni na skrovitu mjestu. I kad se zbivalo, bijah ondje. A sada me Gospod šalje s duhom svojim. Ovako govori Gospodin, otkupitelj tvoj, Svetac Izraelov: Ja, Gospodin tvoj, tvojem dobru te učim, vodim te putem kojim ti je ići. O, da si pazio na zapovijedi moje, tvoj bi mir bio kao svijetlo, a pravda tvoja kao morski valovi i potomstva tvojeg bilo bi kao pijeska [Is. 48, 12]. Reci dakle ti biskupe: o kome je to pisano?*

Germinije: Reci ti!

Heraklijan: Na Te spada da rekneš, a meni dolikuje slušati.

Germinije: To je pisano o Ocu.

Heraklijan: A od koga je poslan Otac?

Germinije je šutio više od jednog sata.

Heraklijan: Očigledno je rečeno o

spiritu dei uiui dicta sunt. Ecce habes trinitatem probatam, diuinitatem declaratam per os sancti prophetae Esaiae.

Et cum dixisset haec Heraclianus, Germinius coepit eum collaudare, dicens: Bonum cor habes, et bene natus es, et ab infantia tua nouimus te; conuertere ad ecclesiam nostram. Cui et alii plures dicebant: Domne episcope Ipse erat, qui contra haereticos tenebrosi Photini contendebat. Quomodo nunc ipse hareticus factus est? Germinius dixit: Ego fidem meam exposui Eusebio et manifestauit, et placuit ei. Vt ipse dei filius dicit: *Pater, qui me misit, maior me est* [Jo. 14, 28] et: *Non ueni facere uoluntatem meam, sed patris, qui me misit* [Jo. 6,38]. Nam et de spiritu sancto sic scriptum est: *Nisi abiero ad patrem meum, non ueniet ad uos spiritus paraclitus* [Jo. 16, 7] et: *a se non loquitur. Hic de meo accipiet et annuntiabit uobis* [Jo. 16, 13]. (His uerbis loquebatur ad populum.) Verum ego talem fidem habeo: Patrem dico innatum, inuisibilem, immortalem, sine initio, sine fine. Filium uero eum dico ante saecula initium [habere] ex patre, deum ex deo, lumen ex lumine, sed talem non dico, qualem patrem. Ipse enim dicit: *Pater, qui me misit, me maior est* et: *Non ueni facere uoluntatem meam, sed patris, qui me misit. Spiritum sanctum dico*

Božjem sinu i Duhu Boga živoga. Eto imaš dokazano trojstvo i proglašeno božanstvo na usta proroka Izaije.

A kad je to Heraklijan rekao Germinije ga je počeo hvaliti govoreći: poznamo te od tvoje mladosti, imaš dobro srce i plemenit si, obrati se i pristupi u našu Crkvu. Mnogi drugi su mu rekli: Gospodine biskupe, on se borio protiv mutnoga krivovjernika Fotina. Kako je sad postao krivovjernik? Germinije reče: Ja sam svoje vjerovanje izložio i očitovao Euzebiju, i svidjelo mu se. Sam Božji Sin kaže: *Otac koji me posla veći je od mene* [Iv 14,28] i: *Nisam došao vršiti svoju volju, nego Oca koji me poslao* [Iv 6,38]. A i o Duhu svetom je pisano: *Ako ne odem k Ocu svome, neće vam doći Duh tješitelj* [Iv. 16,7] i: *Neće govoriti od sebe. Uzeti će od moga i navjestiti Vama.* (Tako je govorio narodu). Ja zaista ovako držim: Otac je nerođen, nevidljiv, besmrtn, bez početka i kraja. Sin je od Oca prije vjekova, Bog od Boga, svijetlo od svijetla, ali ne kažem da je takav kao i Otac. Sam on kaže: *Otac koji me posla veći je od mene* i: *Nisam došao vršiti svoju volju, nego Oca koji me poslao.* Duh sveti je poglavica anđela i arhanđela. I kao što Sin nije u svemu sličan Ocu tako nije ni Duh Sveti Sinu.

principem angelorum, archangelorum. Sicut enim non similis filius patri per omnia, ita nec spiritus sanctus filio.

Her. d.: Maior est pater, sed in nomine tantum. Nam Paulus apostolus dicit: *Christus dei uirtus et dei sapientia* [I Cor. 1, 24]. Tu non credis, quia propria dei uirtus et dei filius et deus uerus? Nam et deus totus uirtus est, et per eandem uirtutem omnes uirtutes factas esse cognoscimus. Sic enim scriptum est: *Verbo domini coeli firmati sunt, et spiritu oris eius omnis uirtus eorum* [Ps 32, 6]. Intellege ergo, quia per unam uirtutem omnes uirtutes in caelis et in terra et infernis; per unam uirtutem ex nihilo processerunt.

Germ. d.: Ergo tu talem dicis filium, ut et patrem?

Her. d.: Sic scriptum est in euangelio a Iohanne: Cum Philippus apostolus diceret: *Domine, ostende nobis patrem, et sufficit nobis*, respondit ei Iesus: *Tanto tempore uobiscum sum, et non cognouistis me, Philippe? Qui me uidit, uidit et patrem meum, et ego et pater unum sumus. Quomodo tu dicis: Ostende nobis patrem? Non credis, quia ego in patre, et pater in me est?* [Jo. 14,8]. Intellege ergo talem filium, qualem et patrem.

Et tacuit Germinius. *Locutus est autem presbyter Theodorus et*

Heraklijan: Otac je veći, ali samo imenom. Ta Pavao apostol kaže: *Krist Božja moć i Božja mudrost* [I Kor 1,24]. Zar ne vjeruješ da je vlastita Božja moć i Božji Sin i istiniti Bog? Jer je sav Bog moć i znamo da su po toj moći stvorene sve moći. Tako je, naime, pisano: *Rječi su Gospodnjom stvorena nebesa i dahom usta njegovih sva moć njihova* [Ps 32, 6]. Shvati dakle da su po jednoj moći sve moći na nebesima i na zemlji i u podzemlju; po jednoj moći nastale su iz ništavila.

Germinije: Dakle ti kažeš da je Sin takav kao i Otac?

Heraklijan: Tako je zapisano u Ivanovu Evandelju: Kad je Filip apostol rekao: *Gospodine pokaži nam Oca i dosta nam je*, odgovorio mu je Isus: *Toliko sam vremena s vama i niste me upoznali, Filipe? Tko mene vidi vidi i mojega Oca, i ja i Otac jedno smo. Kako ti kažeš: pokaži nam Oca? Zar ne vjeruješ da sam ja u Ocu i Otac u meni?* [Iv 14,8]. Shvati dakle da je Sin kao i Otac.

I zašutio je Germinije. Progovorio je prezbiter Teodor i rekao:

dixit: Scriptum est, ubi filius dei dicit, quia de die et hora nemo scit, neque angeli, neque archangeli, neque filius, sed pater in sua potestate posuit [Marc 13, 32; Matt. 24, 36]. Quomodo ergo tu dicis, quia talis est filius, sicut et pater?

Her. d.: Qualem deum praedicas, qui de die et hora ignorat!

Theod. d. cum confusione: Sic scriptum est.

Her. d.: Non legisti, quia litera occidit, spiritus autem uiuificat? [II Cor. 3,6].

At ubi hic est fusus et humiliatus tacuit, *Agrippinus dixit: Scriptum est in apostolo Paulo: Cum tradiderit regnum deo et patri, cum euacuauerit omnem principatum et omnem potestatem et uirtutem. Oportet eum regnare donec ponat omnes inimicos sub pedibus eius; omnia enim subiecit sub pedibus eius. Nouissime inimica destruetur mors. Cum autem dicat, quia subiecta ei omnia, manifestum praeter eum, qui subiecit ei omnia. Cum autem subiecta ei fuerint omnia, tunc et ipse filius subiectus erit ei, qui sibi subiecit omnia, ut sit deus omnia in omnibus [I Cor. 15, 24]. Quomodo ergo tu dicis, quia talis est filius, qualis et pater?*

Her. d.: Si sic sentiendum est, quemadmodum tu dicis, ergo adhuc esse habet deus futuri temporis in finem, nam nunc non est. Si enim

Zapisano je gdje Sin Božji kaže da o danu i satu nitko ne zna ni anđeliu ni arhandeli, ni Sin, već je to Otac zadržao u svojoj vlasti [Mk 13,32; Mat 24, 36]. Kako dakle Ti kažeš da je Sin takav kao i Otac?

Heraklijan: Kakvog li Boga propovijedaš koji ne zna o danu i o satu!

Teodor reče smeteno: tako piše.

Heraklijan: Zar nisi čitao da slovo ubija, a Duh oživljuje? [2 Kor 3,6]

A kad je ovaj smeten i ponižen zašutio reče *Agripin: Apostol Pavao piše: Kad preda kraljevstvo Bogu i Ocu, pošto obeskrijepi svako Vrhovništvo, svaku Vlast i Silu. On treba da kraljuje dok ne podloži sve neprijatelje pod noge svoje; jer sve podloži nogama njegovim. Kao posljednji neprijatelj bit će obeskrijepljena Smrt. A kad veli: Sve je podloženo, jasno - sve osim Onoga koji mu je sve podložio. I kad mu sve bude podloženo, tada će se i on sam, Sin, podložiti Onomu koji je njemu sve podložio da Bog bude sve u svemu [1 Kor 15,24-28]. Kako dakle Ti kažeš da je takav Sin kao i Otac?*

Heraklijan: Ako tako treba shvaćati kako Ti kažeš, Bog, dakle, treba biti u budućnosti na kraju, jer sada nije. Ako je, naime, tako

sic scriptum est, *ut sit deus omnia in omnibus...* Inanis est ergo fides tua; frustra praesumis, quia deum ante tempus praedicas? Quemadmodum est? oro te: Vna est diuinitas, an duae?

Agr. d.: Vna est.

Her. d.: Bene dixisti. Ergo diuinitas, quae subdita est, iam non est diuinitas paterna.

At ille d. Tu negas filium subiectum patri?

Her. d.: Voluntate, non necessitate. Nam uti scias, quia uoluntate, et discipulorum suorum pedes lauit. Nam et in alio loco scriptum est: *Spiritus prophetarum prophetis subiectus est* [I Cor. 14, 32]. Numquid ergo, quia scriptum est, maiores sunt prophetae spiritu diuino dei? Nam et in alio loco dicit Paulus apostolus ad Timotheum: *Omnis scriptura diuinitus inspirata utilis est ad docendum, ad corroborandum* [II Tim. 3, 16]. Quomodo ergo uos dicitis, filium dei creaturam esse, et dicitis, quod loquitur per prophetas, et paraclitus per apostolos, qui dicitur aduocatus? Si ergo loquitur filius constitutus ante saecula deus, ut uos dicitis, spiritus sanctus per eundem creatus est, iam ergo non est omnis scriptura diuinitus inspirata. Et quid faciemus de tantorum multitudine testimoniorum? Primum Esaiiae

pisano *da Bog bude sve u svemu* ... Nije li uzaludna, dakle, Tvoja vjera; ne predmnijevaš li uzalud jer propovijedaš Boga prije vremena? Kako je, molim Te, je li jedno božanstvo, ili su dva?

Agripin: Jedno.

Heraklijan: Dobro si rekao. Dakle, božanstvo koje je podložno nije očinsko božanstvo.

A on [Agripin] reče: Niječeš li da je Sin podložan Ocu?

Heraklijan: Po volji [je podložan] a ne po nužnosti. Jer kao što znaš, svojevrijedno je i noge učinicima oprao. A na drugom mjestu piše: *proročki je Duh podložan prorocima* [1 Kor, 14,32]. Zar su, dakle, jer je to pisano, veći proroci od božanskog Duha Božjega? I na drugom mjestu apostol Pavao kaže Timoteju: *Sve Pismo, bogoduhom, korisno je za poučavanje i popravljavanje* [2 Tim, 3,16]. Kako, dakle, vi kažete da je Sin Božji stvorenje, i kažete da govori po prorocima, a Tješitelj, koji se naziva odvjjetnikom, po apostolima? Ako, dakle, govori Sin koji je Bog, postavljen prije svih vjekova, kako vi kažete, a Duh je Sveti stvoren po njemu, nije dakle čitavo Pismo bogoduhom. A što ćemo s tolikim mnoštvom svjedočanstava? Prije svega Izaije proroka koji kaže: *Tko će iskazati njegovo rodoslovlje* [Iz, 53,8]. Ta i Ivan Evandelist kaže: *U početku*

prophetae, qui dicit: *Progeniem eius quis enarrabit?* [Is. 53, 8]. Nam et Iohannes euangelista dicit: *In principio erat uerbum, et uerbum erat apud deum, et deus erat uerbum* [Jo. 1, 1]. Numquid uerbum dei creari potest? Si uerbum, et cui est ipsum uerbum. Nam et de spiritu sancto Paulus apostolus dicit: *Nemo uidet, quae sunt in deo, nisi spiritus dei, etiam qui scrutatur altitudines dei* [I Cor. 2, 11 et 10]. Quis ergo hic est spiritus, qui cognoscit, quae sunt in deo? non apud deum? cum scriptum sit in Esaia: *Quis cognouit sensum domini? aut quis consiliarius eius fuit?* [Is. 40 13]. Si spiritus dei creatus, et ipse aliquando sine spiritu, cum quando scriptum est in apostolo Paulo: *Nos non accepimus spiritum huius mundi, sed spiritum qui ex deo est* [I Cor. 2, 12]. Et iterum dicit: *Qui estis epistola Christi, scripta non atramento, sed spiritu dei uiui* [II Cor. 3, 3], Et iterum dicit: *Dominus spiritus est; ubi autem spiritus domini, ibi libertas, ibi deus* [Cor. 3, 17].

Ad haec Agrippinus cessauit.

Germ. d.: Videte, quemadmodum blasphemat, qui spiritum sanctum deum dicit, cum scriptum sit, *quia nemo potest dicere dominum Iesum, nisi in spiritu sancto* [I Cor. 12, 3]. Nam et Dauid dicit: *Dicit dominus domino meo: Sede ad dex-*

bijaše Riječ, i Riječ bijaše kod Boga, i Bog bijaše Riječ. [Iv 1,1]. Zar se Božja Riječ može stvoriti? Ako je Riječ, a čija je sama Riječ? Jer i od Duhu Svetom Pavao apostol kaže: *Nitko ne zna što je u Bogu, osim Duha Božjega koji ispituje i dubine Božje* [1 Kor 2,11 i 10]. Tko je dakle taj Duh koji poznaje što je u Bogu? Nije li kod Boga? Jer pisano je u Izaije: *Tko je upoznao duh Gospodnji ili tko mu je bio savjetnik?* [Iz 40,13]. Ako je Duh Božji stvoren i Bog je nekada bio bez duha, kao kad je pisano u apostola Pavla: *Nismo primili duha ovoga svijeta već duha koji je od Boga* [1 Kor 2.12]. I opet kaže: *Vi ste pismo Kristovo, napisano ne crnilom, nego Duhom Boga živoga* [2 Kor 3,3]. I nadalje: *Gospodin je Duh, a gdje je Duh Gospodnji ondje je sloboda* [2 Kor 3,17].

Na to je Agripin zašutio.

Germinije: Vidite kako huli onaj koji kaže da je Duh Sveti Bog, budući da je pisano da *nitko ne može reći Gospodin Isus, osim u Duhu Svetom* [1 Kor 12,3]. Ta i David kaže: *Reče Gospodin Gospodinu mojemu: sjedi s desnu*

teram meam, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum [Ps. 109,1].

Her. d.: Iam paulo ante dixi, quia uoluntate, non necessitate. Nam et de filio dei scriptum est: *Ego uado ad deum meum et ad deum uestrum et ad patrem meum et ad patrem uestrum* [Jo. 20, 17]. Et alio in loco dicit: *Confiteor tibi, domine, pater coeli et terrae* [Matt. 11, 25]. Ergo ideo non est dominus et deus filius dei, quia patrem dominum et deum dixit? Cum hac ergo scripta sint, non erubescitis dominum et deum dicere. Quid ergo puduerat te spiritum sanctum deum dicere, cum scriptum sit: *Deus spiritus est?* [Jo. 4,24] in quo si blasphemauerit homo, non illi dimittetur neque hic, neque in futuro. Tolerabilius erit Sodomae et Gomorrhae quam his, qui peccant in spiritu sancto. Nam et quod deus sit spiritus sanctus, Petrus apostolus dixit, dicens ad Ananiam et Saphiram, uxorem eius, qui fraudauerant de pretio agri, quem uenundauerant —; tunc dixit beatus Petrus ad Ananiam: *Quis tibi persuasit mentiri spiritui sancto? Non es mentitus homini, sed deo* [Act. 5, 4]. Et statim ruit in terram et mortuus est.

Germ. d.: Quomodo spiritus sanctus deus est, cum scriptum sit in Hieremia: *Hic deus noster, et non aestimabitur alius praeter eum.*

moju dok ne položim neprijatelje tvoje za podnožje tvojim nogama [Ps 109,1].

Heraklijan: Malo sam prije rekao: svojevoljno a ne nužno. I o Božjem je Sinu, naime, pisano: *Idem k Bogu svome i Bogu vašemu, k Ocu svome i Ocu vašemu* [Iv 20,17]. A na drugom mjestu kaže: *Slavim te, Gospodine, oče neba i zemlje* [Mt 11,25]. Zar zbog toga, dakle, Sin Božji nije Gospodin i Bog što naziva Oca Gospodinom i Bogom? A kad je to tako napisano, ne stidite se nazvati ga Gospodinom i Bogom. Zašto bi se stidio nazvati Duha Svetoga Bogom, kad je pisano: *Bog je duh* [Iv 4,24] i ako protiv njega čovjek pohuli neće mu se oprostiti ni ovdje ni u budućnosti. Bit će lakše Sodomi i Gomori nego onima koji sagriješe protiv Duha Svetoga. Jer i Duh Sveti je Bog. Petar je apostol rekao govoreći Ananiji i njegovoj ženi Safiri koji su lagali o cijeni njive koju su prodali —; tada reče blaženi Petar Ananiji: *Tko te je naveo da lažeš Duhu Svetomu? Nisi lagao čovjeku već Bogu* [Dj 5, 4]. I umah se [Ananija] srušio na zemlju i umro.

Germinije: Kako je Duh sveti Bog kad piše kod Jeremije: *On je naš Bog, nitko se drugi s njim usporediti ne može. On je pronikao sav put*

Hic adinuenit omnem uiam disciplinae et dedit eam puero suo, Iacob, et Israel, dilecto suo. Post haec in terris uisus est et cum hominibus conuersatus est? [Bar. 3, 36].

Her. d.: Per ignorantiam bene locutus es, quia uere filium deum prophetauerit, deum inter homines conuersatum fuisse. Nam uti scias, quia pater in filio et filius in patre una cum spiritu sancto, intellege, quia praeter hanc trinitatem alius deus non est timendus, colendus ac uenerandus.

Germ. d.: Ergo frater est Christus paraclito, spiritui sancto?

Her. d.: Non sic credimus. Sicut enim unus pater, unus et filius et spiritus sanctus, unus uigor. Nam et tres unum sunt.

Germ. d.: Vnde probas?

Her. d.: Per apostolum Paulum.

Germ. d.: Vbi hoc scriptum est?

Her. d.: Ad Ephesios.

Germ. d.: Lege.

[Her. d.: *Vnum corpus et unus spiritus, sicut et uocati estis in una spe uocationis uestrae. Vnus dominus, una fides, unum baptismum, unus deus pater omnium, qui super omnes et in omnibus nobis* [Ephes. 4, 4].

Germ. d.: Heracliane, quomodo disponis de fide?

spoznaje i predao je sluzi svome Jakovu i Izraelu svome ljubimcu. Potom se pojavljivao na zemlji i boravio s ljudima? [Bar 3,36-38]

Heraklijan: Dobro si rekao, iz neznanja, jer je zaista prorekao Boga Sina, Boga koji je boravio s ljudima, jer kao što znaš da je Otac u Sinu i Sin u Ocu s Duhom Svetim trebaš shvatiti da osim ovog Trojstva ne treba se bojati, ni častiti i štovati nikakvog Boga.

Germinije: Krist je, dakle, brat Tješitelju, Duhu Svetomu.

Heraklijan: Mi to tako ne vjerujemo. Kao što je jedan Otac, jedan je i Sin i Duh Sveti, jedna moć. Jer troje je jedno.

Germinije: Kako to dokazuješ?

Heraklijan: Apostolom Pavlom.

Germinije: Gdje je to napisano?

Heraklijan: U Poslanici Efežanima.

Germinije: Čitaj!

Heraklijan: Jedno tijelo i jedan Duh, kao što ste pozvani na jednu nadu svoga poziva. Jedan Gospodin, jedna vjera, jedno krštenje, jedan Bog i Otac sviju, nad svima i u svima nama [Ef, 4,4-6].

Germinije: Heraklijane kako to razlažeš o vjeri?

Her. d.: Nam cum radius ex sole porrigitur, portio ex summa est; sed sol erit in radio, quia solis est radius, nec separatur substantia, sed extenditur, ut lumen de lumine accensum. Manet integra, indefecta materia, etsi plures inde traduces qualitatum mutueris. Ita et quod de deo profectum est, deus est et dei filius, et unum ambo. (Ita et de spiritu sancto et de deo modulo). Alterum ergo gradum, non statum fecit, exinde non discessit, sed excessit. Iste igitur dei filius, ut retro semper praedicabatur, delapsus in uirginem quandam et in utero eius caro figuratus, nascitur homo deo mixtus. Caro spiritu structa nascitur, adolescit, affatur et Christus est. Haec mea fides est.

Cum haec dixisset Heraclianus, repletus est ira et indignatione Germinius et nociferare coepit et dicere: Haereticus est, quia patrem et filium et spiritum sanctum totum deum dicit. Omousianus est; nolite ei fidem habere. Et rogabat populum, dicens, ut quicumque obuiaret ei seruus uel ancilla dei, exsufflent eum, quia iam mortuus est. Et iureiurando iurabat, ut eum exilio deportaret. Heraclianus dixit: Deus, qui liberauit Israel de manu regis Amorraeorum et regis Basan et Paulum de manu Samaritanorum, ipse me liberabit et de manibus tuis. At ubi haec dixit,

Heraklijan: Kao što se zraka širi od sunca; ona je dio cjeline, ali će sunce biti i u zraci jer je sunčeva zraka, bivstvo se ne odjeljuje nego proteže, kao svijetlo upaljeno na svijetlu. Svjetiljka ostaje potpuna i neokrnjena premda ćeš od nje preuzeti više puta plamen. Tako i što je proizišlo od Boga, i Božji Sin je Bog, i obojica su jedno. (A to isto treba reći i o Duhu Svetome i o Bogu praliku). Drukčijim ga čini stupanj a ne stanje, on nije otišao, nego je proizišao. Božji je Sin, dakle, kao što se prije i propovijedalo, sišavši u djevicu i utjelovio se u njezinoj utrobi, rodio se kao bogočovjek. Rađa se tijelo izgrađeno duhom, odrasta, naviješta i Krist je. To je moja vjera.

Kad je to Heraklijan rekao, Germinije se razljutio i ozlovoljio te počeo spletkariti i govoriti: krivovjernik je jer kaže da je Otac i Sin i Duh Sveti u potpunosti Bog. Homousijac je; ne pouzdajte se u njega. I molio je puk govoreći da tko god mu iziđe u susret, Božji sluga ili sluškinja neka ga izbace jer je već mrtav. I zaklinjao ih je da ga prognaju. Heraklijan reče: Bog koji je izbavio Izraela iz ruku kralja amorejskog i kralja bašanskog i Pavla iz ruku Samaritanaca, on će me osloboditi iz ruku Tvojih. A kad je to rekao, svi njegovi [Germinijevi] prezbiteri i đakoni

omnes presbyteri et diacones eius dixerunt: Non exeat hinc, nisi fecerit anathema episcopos, quos nominavit, quorum se dixit fidem habere. Hoc enim dictum est ad Heraclianum et Firmianum cum omnibus fratribus. Sed illi hoc non fecerunt. Germinius dixit:..... Non est scriptum. Et sic eos dimiserunt. Et cum illos dimissent, sic pars sociorum ipsorum clamabat: Consulari offerantur et occidantur, quia seditionem fecerunt, et de uno populo duos fecerunt! Et cogebant eos, ut subscriberent in fide haereticorum. Et congeminabant uocibus, dicentes: Consulari offerantur et occidantur! Tunc Germinius dixit: Nolite, fratres! Nesciunt, quid dicunt. Si episcopis persuasum fuerat, quanto magis istis. Et alii cogebant eos, ut humiliarent se sub manibus eius. Et illi sic fecerunt. Et euaserunt de manibus eorum usque ad hodiernum diem.

rekoše: Nek odavde ne iziđe dok ne prokune biskupe koje je spomenuo i za koje je kazao da s njima jednako vjeruje. To je rečeno Heraklijanu i Firmijanu i svoj braći. Ali to nisu učinili. Germinije reče:..... Nije pisano. I tako ih otpustiše. A kad su ih otpustili jedan je dio njihovih drugova vikao: Neka se predaju namjesniku i neka se ubiju jer su uzbunili i podijelili narod. I prisiljavahu ih da potpišu krivovjerje. I ponavljali su uzvikujući: neka se predaju namjesniku i neka se ubiju! Tada reče Germinije: Nemojte braćo! Ne znaju što govore. Ako se biskupe uvjerilo, koliko lakše ove. A drugi su ih prinudili da se pred njim ponize. A oni su tako učinili. I izmakli su iz njihovih ruku do današnjega dana.

S o m m a r i o

ALTERCO DEL LAICO ERACLIANO CON GERMINIO, VESCOVO DI SIRMIO

V i c k o K a p i t a n o v i ć

Nell'articolo è riportata la traduzione croata ed il testo originale latino (da *Patrologiae Latinae Supplementum I*, Paris 1958, 345-350) della disputa pubblica, svoltasi il 13 gennaio del 366 a Sirmio, tra Eracliano, un laico cattolico, e Germinio, il vescovo del luogo, un ariano moderato.